

Політична культура та ідеологія

УДК 070:316.77(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18552445>

**Становлення системи Суспільного мовлення як складової когнітивної
безпеки України**

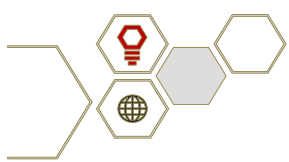
Петрів Тарас Іванович,

к.філол.наук., доцент,

Науково – навчальний інститут журналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, м. Київ,
Україна, <https://orcid.org/0009-0003-3272-6658>

Прийнято: 13.12.2025 | Опубліковано: 30.12.2025

Анотація: Стаття присвячена комплексному аналізу процесу становлення Національної суспільної телерадіокомпанії України (НСТУ) крізь призму забезпечення когнітивної безпеки держави. Метою роботи є концептуалізація ролі суспільного мовника як інституційного запобіжника проти деструктивних інформаційно-психологічних впливів та маніпулятивних технологій у сучасному медіапросторі. Методологічний апарат дослідження ґрунтується на системно-структурному аналізі, що дозволив визначити місце НСТУ в архітектурі національної безпеки. Використано метод критичного дискурс-аналізу для вивчення трансформації медійних наративів, а також компаративний метод для зіставлення моделей суспільного та олігархічного мовлення в контексті їхнього впливу на масову свідомість. У результаті дослідження встановлено, що когнітивна безпека в умовах гібридної агресії прямо залежить від наявності медіаресурсів, які

дотримуються високих стандартів епістемічної відповідальності. Показано, що становлення системи Суспільного мовлення в Україні виступає стратегічним чинником формування когнітивної стійкості громадян. Автором виокремлено ключові механізми захисту когнітивного простору: верифікація контенту, деконструкція пропагандистських міфів та розвиток критичного мислення аудиторії. Визначено, що незалежна редакційна політика НСТУ мінімізує ризики «когнітивного зламу» суспільства через позбавлення від маніпулятивного фреймінгу, притаманного комерційним медіагрупам. Доведено, що інституціоналізація Суспільного мовлення є необхідною умовою інтелектуального суверенітету України. Висновки підкреслюють, що подальша стратегія розвитку НСТУ має фокусуватися на цифровій трансформації та протидії алгоритмічним маніпуляціям у соціальних мережах. Наукова новизна полягає у визначенні НСТУ не просто як медіаактора, а як фундаментального елемента когнітивного захисту нації.

Ключові слова: Суспільне мовлення, НСТУ, когнітивна безпека, гібридна війна, інформаційна стійкість, критичне мислення, медіаграмотність, пропаганда, національна безпека, епістемічна відповідальність, дезінформація.

Establishment of the Public Broadcasting System as a Component of Ukraine's Cognitive Security

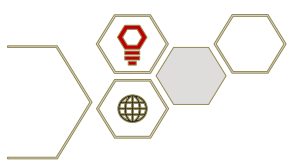
Taras Petriv,

Ph.D. in Philology, Associate Professor

Scientific and Educational Institute of Journalism

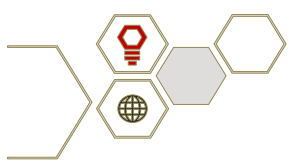
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0003-3272-6658>

Abstract: The article provides a comprehensive analysis of the establishment of the National Public Broadcasting Company of Ukraine (UA:PBC) through the lens of ensuring the state's cognitive security. The research aims to conceptualize the role of the public broadcaster as an institutional safeguard against destructive information-psychological operations and manipulative technologies in the contemporary media landscape. The methodological framework is based on a systemic-structural analysis, which allowed for defining the position of UA:PBC within the national security architecture. Critical discourse analysis was employed to study the transformation of media narratives, alongside a comparative method to contrast public and oligarchic broadcasting models regarding their impact on mass consciousness.

The study establishes that cognitive security in the context of hybrid aggression directly depends on the availability of media resources adhering to high standards of epistemic responsibility. It is demonstrated that the formation of Public Broadcasting in Ukraine serves as a strategic factor in building citizens' cognitive resilience. The author identifies key mechanisms for protecting the cognitive space: content verification, deconstruction of propaganda myths, and the cultivation of audience critical thinking. It is determined that UA:PBC's independent editorial policy minimizes the risks of "cognitive hacking" of society by eliminating the manipulative framing inherent in commercial media groups. The institutionalization of Public Broadcasting is proven to be a prerequisite for Ukraine's intellectual sovereignty. The findings emphasize that UA:PBC's future development strategy should focus on digital transformation and countering algorithmic manipulations in social networks. The scientific novelty lies in defining UA:PBC not merely as a media actor but as a fundamental element of the nation's cognitive defense system.

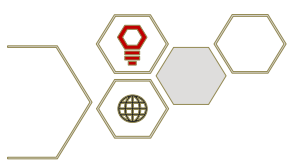

Keywords: Public broadcasting, UA: PBC, cognitive security, hybrid warfare, information resilience, critical thinking, media literacy, propaganda, national security, epistemic responsibility, disinformation.

Постановка проблеми. У глобалізованому світі, де інформація набула ознак стратегічного ресурсу та засобу ураження, концепт когнітивної безпеки (cognitive security) переміщується у фокус національних інтересів. В умовах перманентної гібридної деструкції, з якою стикається Україна, йдеться не лише про захист каналів передачі даних, а про збереження епістемічної цілісності суспільної свідомості. Сучасні технології когнітивного зламу (cognitive hacking) спрямовані на фрагментацію ідентичності та розмивання здатності громадян до об'єктивного сприйняття реальності, що робить проблему розбудови незалежних медійних інституцій екзистенційно важливою.

Центральний конфлікт сучасного українського медіадискурсу полягає у домінуванні комерційних акторів, чия редакційна політика часто детермінована інтересами олігархічних груп, що створює ризики маніпулятивного фреймінгу та викривлення «порядку денного». У цьому контексті Суспільне мовлення (НСТУ) постає як унікальний інституційний суб'єкт, покликаний нівелювати зазначені ризики. Проте, незважаючи на прогрес у реформуванні НСТУ, механізми його безпосереднього впливу на формування когнітивної стійкості (resilience) нації залишаються концептуально не заповненими. Постає дослідницьке питання: чи Суспільне трансформує медіапростір із поля маніпулятивних ігор у простір раціонального дискурсу, що безпосередньо впливає на здатність громадян чинити спротив інформаційно-психологічним операціям.

Потреба у глибшому аналізі зумовлена тим, що класичні підходи до вивчення медіа як «трансляторів інформації» вже не відповідають викликам

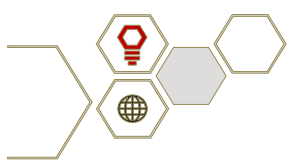

часу. Необхідно вийти за межі описової статистики охоплення аудиторії та зосередитись на дослідженні Суспільного мовлення як когнітивного фільтра. Існує нагальна потреба у детальному науковому з'ясуванні того, як саме високі стандарти верифікації та деполітизації контенту трансформуються у стійкі психологічні бар'єри проти зовнішніх маніпуляцій. Відсутність фундаментальних розробок у цьому напрямку створює прогалини у стратегії інформаційної безпеки держави, що потребує негайної теоретичної та практичної корекції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий дискурс щодо трансформації медіапростору та забезпечення національної безпеки України в умовах гібридних загроз характеризується багатоаспектністю. Проблематика становлення Суспільного мовлення та його впливу на суспільні процеси перебуває у центрі уваги як вітчизняних, так і закордонних дослідників.

Першу групу досліджень становлять праці, присвячені загальним концепціям інформаційної та когнітивної безпеки. Фундаментальний внесок у розробку теорії інформаційно-психологічного протидіювання та стратегічних комунікацій зробив Г.Почепцов, який акцентує увагу на вразливості смислових контурів свідомості в умовах постправди. Питання гібридної агресії та інструменталізації медіа як зброї детально аналізуються у роботах Є.Магди та В.Горбуліна, де наголошується на важливості розбудови інституційної стійкості.

Другий напрям охоплює дослідження інституційного розвитку Суспільного мовлення (НСТУ). Теоретичні та прикладні аспекти реформування державного мовлення в суспільне висвітлені у працях В.Різуна, О.Чекмишева та Н.Лигачової. Автори фокусуються на дотриманні журналістських стандартів та деолігархізації медійного контенту як основних чинниках відновлення суспільної довіри [7; 12]..

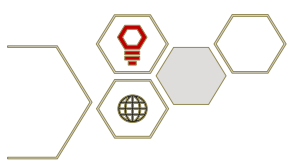
Важливе значення для нашого дослідження мають напрацювання західних науковців, таких як К.Поппер (у контексті епістемічної відповідальності) та сучасних дослідників когнітивного простору (наприклад, Дж.Ді Віста), які розглядають медіа як структури, що формують когнітивні схеми індивіда. У контексті протидії дезінформації варто виділити звіти експертів Atlantic Council та EU vs Disinfo, які підкреслюють роль незалежних медіа у зміцненні демократичної стійкості. [15; 17].

Попри значну кількість публікацій, питання трансформації НСТУ саме у системний елемент когнітивної безпеки (а не лише інформаційної) залишається фрагментарним. Більшість дослідників зосереджуються на політичних чи економічних аспектах реформи, залишаючи поза увагою когнітивно-психологічний вплив стандартів суспільного мовника на здатність нації чинити опір маніпулятивному тиску. Цей дефіцит комплексних досліджень і зумовлює актуальність нашої статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри інтенсифікацію наукового пошуку в царині стратегічних комунікацій, низка аспектів, що стосуються когнітивної детермінації безпекового середовища, залишається на периферії академічної уваги. Зокрема, існують специфічні лакуни, що потребують концептуального заповнення:

1. Дефіцит інструментарію епістемічного моніторингу. Традиційні підходи до аналізу медіа зосереджені на кількісних показниках охоплення або формальному контент-аналізі. Проте наразі відсутня валідна методологія, яка дозволила б верифікувати пряму кореляцію між регулярним споживанням контенту НСТУ та рівнем індивідуальної когнітивної резилентності до складних дезінформаційних операцій.

2. Недостатня концептуалізація гіперлокального чинника. Роль регіональних філій Суспільного мовлення зазвичай розглядається через призму культурного просвітництва, тоді як їхня функція як резонаторів

національної ідентичності на мікрорівні (що є критичним для запобігання когнітивній фрагментації територій) залишається малодослідженою.

3. Адаптивність стандартів до алгоритмічних медіа-платформ. У науковому дискурсі недостатньо висвітлено механізми трансформації етичних кодексів суспільного мовника у формати, релевантні для середовищ із високим ризиком алгоритмічної маніпуляції (соціальні мережі та месенджери), де сьогодні ведеться боротьба за когнітивні переваги молодіжного сегмента.

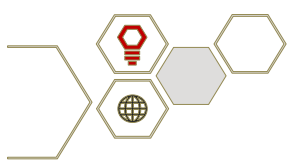
4. Етичний парадокс воєнного часу. Невирішеною залишається теоретична дилема між вимогою максимальної оперативності подачі інформації та необхідністю глибокої аналітичної фільтрації, яка є запобіжником проти емоційного зараження та панічних реакцій соціуму.

Виявлені прогалини вказують на необхідність переосмислення НСТУ не просто як медіа-суб'єкта, а як динамічної системи когнітивного протекціонізму, що потребує комплексного міждисциплінарного вивчення на перетині журналістики, психології та безпекознавства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне обґрунтування та верифікація ролі системи Суспільного мовлення як ключової інституційної складової когнітивної безпеки України. Дослідження спрямоване на розкриття функціонального потенціалу НСТУ у формуванні інтелектуальної стійкості соціуму перед викликами гібридної агресії та цифрових маніпуляцій.

Для досягнення визначеної мети передбачено вирішення таких наукових завдань:

1. Здійснити концептуальний аналіз дефініції «когнітивна безпека» в контексті сучасних інформаційних операцій та визначити місце медійних інституцій у її забезпеченні.

2. Виявити та систематизувати специфічні механізми впливу редакційних стандартів Суспільного мовлення на процеси мінімізації когнітивних викривлень у масовій свідомості.

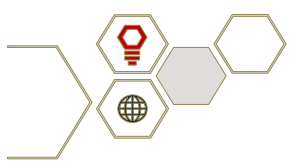
3. Охарактеризувати роль цифрової трансформації Суспільного мовника як інструменту захисту когнітивного простору в нелінійних медіасередовищах (соцмережі, месенджери).

4. Сформулювати стратегічні рекомендації щодо подальшого розвитку НСТУ як автономного епістемічного фільтра, що забезпечує інформаційну гігієну та національну ідентичність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес становлення Національної суспільної телерадіокомпанії України (НСТУ) відбувається в умовах безпрецедентного тиску на когнітивну сферу українського соціуму. Як зазначає голова правління Суспільного мовлення Микола Чернотицький, в умовах повномасштабної війни стратегічним завданням медіа є не лише інформування, а й збереження зв'язку з аудиторією на окупованих територіях та протидія тотальній дезінформації, що є основою виживання нації [4; 8]. У цьому контексті НСТУ виступає як «архітектор смислів», що забезпечує раціональний фільтр інформаційних потоків та зміцнює когнітивну стійкість населення.

Функціонування Суспільного мовника як складової когнітивної безпеки базується на таких стратегічних векторах:

Особливої уваги потребують деконструкція маніпулятивного фреймінгу та епістемічна довіра. Комерційні медіахолдинги часто використовують технології «емоційного зараження» для підвищення рейтингів, що створює сприятливі умови для поширення панічних наративів [3]. НСТУ, впроваджуючи модель раціональної комунікації, деактивує ці механізми. За словами М.Чернотицького, довіра до Суспільного є результатом «радикальної прозорості» та відсутності прихованих політичних бенефіціарів, що дозволяє

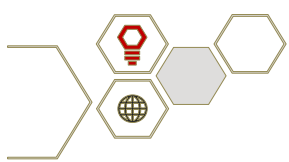

аудиторії формувати власні висновки на основі верифікованих фактів, а не нав'язаних інтерпретацій [8; 10].

Варто зазначити, що Використання досвіду Європейської мовної спілки (EBU) є особливо важливим. Бо становлення української системи значною мірою спирається на стандарти Європейської мовної спілки (EBU), де суспільне мовлення розглядається як наріжний камінь демократії. Досвід таких членів EBU, як BBC (Велика Британія) та ZDF (Німеччина), свідчить, що в епоху цифрового популізму саме суспільні мовники є головними донорами «інформаційної чистоти» [12; 14]. EBU акцентує на тому, що когнітивна безпека забезпечується через мультиплатформність: мовник має бути присутнім там, де перебуває аудиторія, щоб запобігти утворенню «інформаційних пустель», які швидко заповнюються ворожою пропагандою. Україна, адаптуючи цей досвід, успішно впровадила цифрову трансформацію, що дозволило зберегти когнітивну єдність країни навіть за умов фізичного руйнування телевеж [10; 13].

Локальні філії Суспільного відіграють роль резонаторів національної ідентичності. В умовах гібридної агресії, спрямованої на штучне розпалювання внутрішніх конфліктів, регіональна мережа НСТУ нівелює спроби ворога фрагментувати суспільну свідомість. М.Чернотицький наголошує на важливості «локального голосу», який під час кризи стає для мешканців громад найбільш релевантним і захищеним джерелом інформації [4; 7].

Треба наголосити, що у цифрову епоху когнітивні війни ведуться за допомогою персоналізованих алгоритмів соціальних мереж [11]. Співпраця НСТУ з європейськими партнерами в межах ініціатив EBU щодо перевірки фактів (наприклад, проєкти типу Journalism Trust Initiative) дозволяє створювати контент, який маркується як надійний алгоритмами пошукових

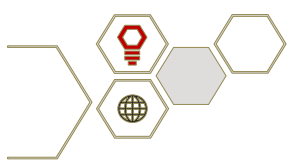

систем. Це створює «безпечний периметр» для молодіжної аудиторії, захищаючи її від алгоритмічних маніпуляцій та емоційного хакінгу [12; 15].

Таким чином, становлення Суспільного мовлення в Україні, підсилене європейськими стандартами та професійним менеджментом, перетворює його на динамічний інструмент когнітивного протекціонізму, що забезпечує інтелектуальну автономію суспільства в умовах зовнішньої деструкції. Аналітичне оцінювання спроможності Національної суспільної телерадіокомпанії України (НСТУ) стати ключовим репрезентантом системи когнітивної безпеки потребує критичного переосмислення медіа-політичних реалій. Перспективність НСТУ як ідеологічного та когнітивного орієнтира держави видається цілком обґрунтованою, проте її остаточна реалізація обумовлена динамічним балансом між інституційною автономією та зовнішніми деструктивними викликами.

Фундаментальною передумовою позитивного прогнозу виступає унікальна здатність Суспільного мовника генерувати епістемічну довіру, яка в умовах гіперболізованого інформаційного шуму стає дефіцитним ресурсом. Як слушно зауважує Євген Глібовицький, Суспільне мовлення є не просто медійним ресурсом, а критично важливою інфраструктурою довіри, яка в українському контексті виконує функцію «соціального клею» [16]. За його підходом, когнітивна безпека забезпечується через створення спільних знаменників у роздібненому суспільстві, де НСТУ виступає платформою для інклюзивного діалогу, що робить націю менш вразливою до зовнішніх спроб поляризації. Тоді як комерційно детерміновані медіа змушені адаптуватися до «економіки уваги», НСТУ вибудовує стратегію раціональної комунікації, що дозволяє маркувати її як «когнітивний якір» [8; 13].

Водночас ціннісний вимір когнітивної безпеки неможливий без морально-етичного фундаменту, на чому акцентує Мирослав Маринович. За його переконанням, опірність інформаційній агресії ґрунтується на

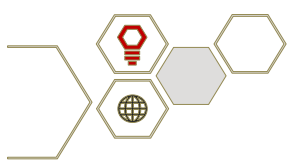

спроможності суспільства розрізняти правду і маніпуляцію на рівні фундаментальних цінностей [17]. Маринович розглядає роль Суспільного мовника як інструмента утвердження суб'єктності громадянина, де когнітивна безпека є похідною від внутрішньої свободи та критичного мислення. У цьому розрізі НСТУ стає запобіжником проти «духовної та інтелектуальної окупації», яка часто передуює військовій експансії.

Критичне осмислення проблеми виявляє й системні бар'єри, серед яких чільне місце посідає хронічна фінансова асиметрія. Когнітивна безпека вимагає значних інвестицій у виробництво інтелектуально місткого контенту, тому недофінансування мовника стає прямою загрозою національній стійкості. Паралельно з цим постає ризик ерозії редакційної незалежності, оскільки будь-яка інструменталізація НСТУ як ретранслятора державних директив неминуче девальвує її когнітивну функцію. Микола Чернотицький наголошував, що саме дистанціювання від владної вертикалі є запорукою збереження суспільної лояльності, без якої медіа-ресурс втрачає здатність бути опорою безпекової системи [6; 8].

Окрему складність становить адаптація консервативних стандартів якості до форматів нелінійних цифрових платформ, де панують агресивні алгоритми. Спроможність Суспільного завоювати когнітивні переваги молодіжних сегментів аудиторії без втрати змістовної глибини є вирішальним викликом сучасності. Таким чином, імовірність перетворення НСТУ на повноцінний «когнітивний щит» залишається високою лише за умови синергії між професійним менеджментом мовника, ціннісними орієнтирами інтелектуальних еліт та політичною волею держави щодо дотримання стандартів незалежності.

Висновки і подальші перспективи. Наукова новизна дослідження полягає передовсім в ствердженні, що становлення системи Суспільного мовлення в Україні є фундаментальною передумовою та ключовим

інструментом зміцнення когнітивної безпеки держави. Встановлено, що НСТУ трансформує медіапростір із поля маніпулятивних ігор у простір раціонального дискурсу, що безпосередньо впливає на здатність громадян чинити спротив інформаційно-психологічним операціям.

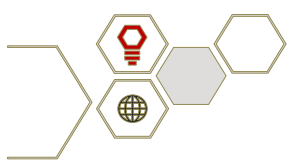
Основними результатами дослідження є:

- Визначення Суспільного мовника як автономного епістемічного інструменту, що забезпечує деолігархізацію інформаційного порядку денного.
- Обґрунтування ролі стандартів НСТУ як технології зміцнення індивідуальної когнітивної резилентності [13; 14].
- Аналіз цифрової екосистеми мовника як засобу нейтралізації алгоритмічних маніпуляцій у соціальних мережах [11; 12].

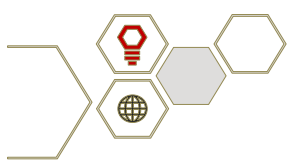
Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці верифікованих індикаторів вимірювання когнітивного імунітету аудиторії та аналізі впливу штучного інтелекту на процеси створення контенту Суспільним мовником у розрізі протидії дипфейкам та складним формам автоматизованої пропаганди. Когнітивна безпека вимагає постійного оновлення технологічного арсеналу НСТУ, що ставить перед державою завдання забезпечення його сталого та незалежного фінансування, а не постійної боротьби за визначений законом рівень бюджету. Бо перемога і наша стійкість залежить від сталої підтримки наших комунікаційних «прапорів».

Список використаних джерел

1. Глібовицький Є. Довіра як інфраструктура: роль суспільного мовлення в українському транзиті. *Матеріали стратегічних сесій Несторівської групи*. 2022. URL: <https://nestorgroup.org>.
2. Горбулін В. П. Як перемогти Росію у війні майбутнього. Київ : Брайт Букс, 2020. 256 с.

3. Магда Є. В. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. Київ : Каламар, 2017. 268 с.
4. Маринович М. Слово на захист істини: ціннісні виміри інформаційної стійкості. *Дух і Літера*. 2023. Вип. 42. С. 15–28.
5. Почепцов Г. Г. Когнітивні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 280 с.
6. Про Суспільне медіа в Україні : Закон України від 17.04.2014 № 1227-VII. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 05.02.2026).
7. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник для студ. вищих навч. закл. Київ : Просвіта, 2008. 260 с.
8. Чернотицький М. Суспільне мовлення України в умовах війни: виклики та місія. *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://detector.media> (дата звернення: 05.02.2026).
9. Козак Л. Медіарезилентність суспільства в умовах гібридних загроз. *Український медіапростір*. 2023. Вип. 4. С. 12–25.
10. Чернотицький М. Роль незалежного мовника у захисті інформаційного суверенітету. *Матеріали конференції «Медіа та безпека»*. Київ, 2024. С. 5–11.
11. Шевченко Т. Цифрова трансформація Суспільного мовлення: досвід України. *Медіафорум*. 2022. № 8. С. 102–115.
12. Чекмишев О. Основи журналістських стандартів в умовах інформаційної війни. Київ : АУП, 2018. 190 с.
13. Benkler Y. Network Propaganda: Manipulation, and Radicalization in American Politics. Oxford : Oxford University Press, 2018. 460 p.
14. EBU Strategy 2021-2025: Public Service Media in a Digital World. *European Broadcasting Union*. 2021. URL: <https://www.ebu.ch> (дата звернення: 05.02.2026).

15. Di Vista J. Cognitive Resilience in the Age of Disinformation. *Journal of Cyber Policy*. 2021. Vol. 6, No. 3. P. 312–329.
16. Pamment J. Strategic Communication and Cognitive Security. *NATO StratCom COE*. Riga, 2021. 110 p.
17. Popper K. R. The Open Society and Its Enemies. London : Routledge, 2011. 755 p